

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
สารบัญตาราง	ฐ
สารบัญภาพ	ฑ
สารบัญแผนภูมิ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 แนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม	6
1.3.1 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ	7
1.3.2 กระบวนการทำให้เป็นชายขอบ	14
1.3.3 พื้นที่ที่สามกับการเพิ่มพลังอำนาจต่อรอง	19
1.4 กรอบคิดในการศึกษา	24
1.5 ขอบเขตและวิธีการวิจัย	27
1.5.1 พื้นที่และกลุ่มกรณีศึกษา	27
1.5.2 หน่วยในการวิเคราะห์	28
1.5.3 การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	28
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	29
1.7 คำนิยามศัพท์	29
1.8 เนื้อหาของวิทยานิพนธ์โดยสังเขป	30
บทที่ 2 บริบทของการเป็นชายขอบและการต่อรองเชิงอำนาจระหว่างเพศของผู้หญิงม้ง	32
2.1 ผู้หญิงม้งกับกระบวนการเป็นชายขอบในบริบทสังคมชายเป็นใหญ่	33
2.1.1 ผู้หญิงม้งกับบริบททางเศรษฐกิจ และ ระบบการผลิตแบบดั้งเดิม	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1.2 ผู้หญิงมั่งกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม	37
2.1.3 ระบบเครือญาติ เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดความสัมพันธ์ระหว่าง เพศในสังคม	40
2.1.4 การหล่อหลอมความเป็นหญิงชายในสังคม	44
2.1.4.1 ผู้หญิงมั่งในฐานะลูกสาว	46
2.1.4.2 ผู้หญิงมั่งในฐานะ “เมีย” หรือ “สะใภ้”	48
2.1.4.3 ผู้หญิงมั่งในฐานะ “แม่”	51
2.1.4.4 ผู้หญิงมั่งในฐานะ “หญิงหม้าย”	52
2.2 การขยายตัวของพัฒนาที่เข้ามาในชุมชนและการเปิดพื้นที่ในการต่อรอง ให้กับผู้หญิง	53
2.3 ชีวิตของแม่: การเป็นชายขอบของผู้หญิง และการเปิดพื้นที่ในการต่อรอง ให้กับลูกสาว	59
2.3.1 ชีวิตของแม่กับกระบวนการเป็นชายขอบของผู้หญิง	60
2.3.2 แม่กับการเปิดพื้นที่ในการต่อรองเชิงอำนาจระหว่างเพศให้กับลูกสาว	62
2.4 บ้านมารีนา: การเปิด “พื้นที่ของผู้หญิง” ในการเสริมพลังอำนาจในกาต่อรอง	64
2.4.1 จุดกำเนิดแนวคิดการอบรมเพื่อเป็นคนที่อิสระจากการครอบงำ	64
2.4.2 อบรมให้เป็นคนที่ยึดมั่นในศักดิ์ศรีของตนเอง สามารถช่วยตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่น	68
2.4.3 การเสริมสร้างอำนาจของผู้หญิงจากปริมณฑลของ “ความเป็นแม่”	71
2.5 บทวิเคราะห์และสรุป	73
บทที่ 3 ชีวิตของ “ไป๋”: ภูมิปัญญาสมุนไพรรักษาการต่อรองอำนาจ และการนิยามใหม่ “ความเป็นหญิง”	75
3.1 ครอบครัวและบ้านเกิดของไป๋	75
3.2 จากบ้านเกิดสู่การใช้ชีวิตในเมือง	77
3.3 ไป๋ในฐานะภรรยา และ สะใภ้	79
3.4 ไป๋ในบทบาท “แม่”	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.5 การอบรมหล่อหลอมลูกของไป่และสามี	84
3.6 สถานภาพแม่หม้ายลูกแปด	87
3.7 ถ่ายทอดภูมิปัญญาหมอสมุนไพรรจากแม่ และยึดเอาเป็นอาชีพหลัก	90
3.8 บทวิเคราะห์และสรุป	95
บทที่ 4 ชีวิตของ “จี้วะ” รับผิดชอบหลักทางเศรษฐกิจ “เหมือนลูกผู้ชาย”	98
4.1 บ้านเกิดและครอบครัวของจี้วะ	98
4.2 ออกจากหมู่บ้าน สะสมทุนทางสังคม ความรู้ และเศรษฐกิจ	102
4.3 ขยายฐานการศึกษา เครือข่ายข้อมูล และ องค์ความรู้	105
4.4 ตัดสินใจแต่งงาน บทบาท “เมีย” และ “แม่” ในบริบทใหม่	107
4.5 จี้วะและสามีตัดสินใจกลับไปสร้างครอบครัวที่บ้านเกิด	110
4.6 บทวิเคราะห์ และสรุป	112
บทที่ 5 ชีวิตของ “มาย” “หนูมีหน้าที่หาเงิน สามีบริหารจัดการการเงิน”	115
5.1 บ้านเกิด และครอบครัวของมาย	115
5.2 เข้าสู่เมือง ทำงาน เรียนต่อการศึกษาในระบบ และฝึกอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า	119
5.3 ถูกจุฑาตามประเพณีม้ง เริ่มต้นชีวิต “สะไก”	120
5.4 มายกับชีวิตครอบครัวม้งในบริบทเมือง	124
5.5 มายกับบทบาทของแม่ลูกสอง	127
5.6 ชีวิตครอบครัวกับการเผชิญกับปัญหาชีวิตคู่ในบริบทเมือง	129
5.7 มายในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจกว้างไกลไปถึงอินเทอร์เน็ต	133
5.8 มายกับบทเรียนมากมายในแวดวงธุรกิจในตลาดนัดจตุจักร	140
5.9 บทวิเคราะห์และสรุป	142
บทที่ 6 ชีวิตของ “เท่ง” สาวโสดที่พึ่งตนเองได้ ไม่ยอมถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนดให้	145
6.1 บ้านเกิดและครอบครัวของเท่ง	146
6.2 แม่ผู้เป็นหม้าย และเป็นกำลังใจหลักของเท่ง	150

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.3 เถ่ง ในฐานะลูกสาว	153
6.4 ออกจากบ้านเกิดเข้าเมือง ฝึกอบรมอาชีพและทำงาน	154
6.5 ลูกผู้หญิงสาวโสด ทดแทนบทบาทลูกผู้ชาย รับผิดชอบดูแลแม่และพี่น้อง	158
6.6 บทวิเคราะห์และสรุป	163
บทที่ 7 บทวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา	165
7.1 กระบวนการเป็นชายขอบของผู้หญิงม้ง: พัฒนาการที่ถูกปลุกฝังตัวตนและจิต วิญญาณกับระบบโครงสร้างชายเป็นใหญ่	166
7.2 ผู้หญิงม้งชายขอบ กับการเปิดพื้นที่ทางสังคมผ่านทุนทางสังคม	170
7.3 บทบาทของความเป็นแม่ทางสายเลือด และทางสังคมกับการเปิดพื้นที่ในการ ต่อรองเชิงอำนาจระหว่างเพศให้กับลูกสาว	173
7.4 กระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศและการนิยามความ เป็นหญิงใหม่	176
7.5 พื้นที่ที่สามกับการเพิ่มอำนาจต่อรองระหว่างเพศในบริบทใหม่	181
7.6 สรุปส่งท้าย	186
บรรณานุกรม	199
ประวัติผู้เขียน	206

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
7.1 ตารางแสดง 33 แซ่ตระกูลของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในเอเชีย ใน 3 ภาษา (อังกฤษ ฝรั่งเศส และม้ง)	188
7.2 รายชื่อเยาวสตรีม้งที่ผ่านการฝึกอบรมอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าของบ้านมารีนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ช่วง 30 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2523-พ.ศ.2553)	189

สารบัญภาพ

รูป	หน้า
7.1 หมู่บ้านของไต้ (บ้านขุนวาง ต.แม่วีน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่)	191
7.2 หมู่บ้านของจ้าวะ (บ้านแม่เง๊ะ ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่)	191
7.3 หมู่บ้านของมาย (บ้านแม่โถ ต.บ่อสลิ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่)	192
7.4 หมู่บ้านของเท่ง (บ้านทุ่งน่าน้อย ต.เวียง อ.เชียงของ จ.เชียงราย)	192
7.5 ภาพวาดประกอบการเล่าตำนานอพยพของชาวม้งจากประเทศจีนสู่ดินแดน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาว เวียดนาม ไทย และพม่า	193
7.6 ภาพวาดประกอบการเล่าตำนานอพยพของชาวม้งเข้ามาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่สูง แถบภูเขาทางภาคเหนือของประเทศไทย	193
7.7 ลายปักพื้นฐานดั้งเดิม 3 แบบ ของผู้หญิงม้งและการปรับใช้พลิกแพลง เป็นลวดลายต่างๆ	194
7.8 ลายปักพื้นฐานดั้งเดิมของผู้หญิงม้ง 6 แบบ แต่ละแบบของลายปักสื่อความหมาย เฉพาะในแต่ละลวดลาย	194
7.9 ลายปักผ้าของผู้หญิงม้ง ประยุกต์จากลวดลายพื้นฐานดั้งเดิมเป็นรูปแบบหลากหลาย ในปัจจุบัน	195
7.10 – 7.11 เสื้อผู้หญิงม้งประยุกต์ทั้งลวดลายปักและรูปแบบ	196
7.12 ทักษะฝีมือ “คุณแม่ของฟ่ง” ในการจับกลีบกระโปรงผู้หญิงม้งเย็บแบบดั้งเดิม	196
7.13 แท่งเงินที่ใช้สำหรับเป็นของหมั้นผู้หญิงม้ง (หนึ่งแท่ง หรือ หนึ่งสาง)	197
7.14 ร้านขายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง ที่ตลาดนัดจตุจักร กรุงเทพฯ	197

๓

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ

หน้า

7.1 สรุปขบวนการปรับ และขยายพื้นที่ที่สามของกรณีศึกษา

198

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved